

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО И ЕДИНОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ АДВОКАТИ И СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ СЪДИИ ПО ВРЕМЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ДЕМОКРАТИЧЕСКИЯ СГОВОР (1923–1931)

*Евгени Йочев**

От началото на 1924 г. отношенията между Съюза на българските адвокати (СБА) и Съюза на българските съдии (СБС) навлизат в качествено нов етап. Сътрудничеството и солидарността между двете организации намират конкретна практическа реализация в различни форми и инициативи.

Още Третото общо годишно събрание на адвокатския съюз (8 декември 1923 г.) изразява безрезервната подкрепа на организацията на исканията на СБС за несменяемост на прокурорите и за подобряване на материалното положение и условията на труд на магистратите. Тази позиция е потвърдена от УС на СБА в кореспонденцията и в срещите му с министъра на правосъдието Р. Маджаров.¹

На 11 март ръководството на СБА излиза с предложение за свикване на съвместни конгреси на двата съюза. Мотивите му са общите уставни цели и интересите на правосъдието. В писмо до УС на СБС ръководството на СБА изразява убеждението си, че това ще доведе до засилване на „професионалната и обществената деятелност на двете съсловия“, и предлага през 1924 г. да се проведе първият съвместен конгрес, като за целта общите събрания на двата съюза се свикат по едно и също време.² Ръководният орган на СБС посреща с интерес инициативата и я оценява като полезна за правосъдното дело. Въпреки изразеното желание обаче ръководството на СБС счита осъществяването

* Доцент, доктор на историческите науки.

¹ Адвокатски преглед, № 8 от 16 декември 1923 г., с. 8; № 12 от 16 февруари 1924 г., с. 11; № 16 от 16 април 1924 г., 7–8.

² ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 63, л. 279.

й за невъзможно. Основната причина са насрочването и започналата подготовка за Петото общо годишно събрание (4–5 май), както и утвърдената традиция съюзът да провежда своите събрания през великденската ваканция. Независимо от това в отговора си от 1 април УС на СБА изразява оптимизъм и вяра, че „при общия обмен на мисли между двата съвета по въпроса, би могло да се стигне до известно разбирателство“³.

След принципното одобрение на идеята от съдийското ръководство УС на СБА насочва усилията си към съдържателното оформяне и конкретизиране на своето предложение. На 1 май „Адвокатски преглед“ публикува специална статия, посветена на въпроса. В нея се очертават належащите проблеми, които да се поставят на обсъждане от съвместните конгреси – законодателството, състоянието на правосъдното дело, общите професионални интереси и др. Изрично се отбелязва, че взетите от тях решения ще имат нужния авторитет пред факторите, от които зависи административното или законодателното им налагане. Предложението на УС на СБА се характеризира като стъпка „към едно действително сближение“, като „нова ера в взаимните отношения“ между двата съюза⁴. По-късно в приветствието си до Петото редовно годишно събрание на организираното съдийство председателят на УС на СБА Г. Згурев извежда на преден план възможностите, които съвместното заседаване на двата конгреса дава да се обсъдят „всички ония въпроси, които еднакво засягат и двете корпорации“, както и да се създаде една по-голяма планомерност в общата им работа. Той посочва като такъв въпрос взаимната застраховка на съдии и адвокати. Делегатите на съдийския форум одобряват предложението на адвокатския съюз и задължават ръководството на организацията да продължи работата в тази посока.⁵

Съдържанието и целите на предложението на УС на СБА са ясно и цялостно обосновани и дефинирани в реферата на П. Стефанов „За съвместните конгреси на СБА и СБА“, четен пред Четвъртото общо годишно събрание на адвокатския съюз. Авто-

³ Пак там, л. 264.

⁴ Съвместната дейност на двата съюза. – Адвокатски преглед, № 17 от 1 май 1924 г., с. 1.

⁵ В. „Съдийски вестник“, № 17 и 18 от 20 май 1924 г., с. 5; ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 2, л. 8.

рът стига до извода, че съвместните заседания на двата конгреса ще открият „нова ера на сътрудничество“ между съюзите и техните членове. Събранието одобрява идеята, оценявайки я като ефективна форма за „пълното осъществяване на *общите цели* на двата сродни съюза“, за постигането на „едно *реално и полезно* сътрудничество“. С тази характеристика тя е включена в приетата от делегатите резолюция.⁶

Благодарение на постигнатото принципно съгласие между ръководствата на двете организации вратата за осъществяването на инициативата на адвокатския съюз остава отворена и дори възникналите по-късно проблеми в отношенията между тях не стават пречка за нейното реализиране.

Управителните съвети на двата съюза се отнасят с внимание и загриженост към всеки конфликт между съдии и адвокати и търсят неговото справедливо и принципно решение. По повод на оплаквания на адвокати от неправомерно отношение на съдии към тях в съдебната зала ръководството на СБА се обръща с писмо до УС на СБС. В отговор последният изпраща окръжно до клоновете (№ 281 от 15 март 1924 г.), с което призовава „за взаимно уважение и коректни отношения между съдиите и адвокатите“ при изпълнение на техните функции, за избягване на всяка цена на нежелателните лични инциденти, за съвместни усилия за усъвършенстване и развитие на правосъдното дело.⁷ Тези факти са многозначителни, защото показват, от една страна, стремежа недоразуменията и споровете да се решават своевременно и коректно, а от друга – да се утвърдят професионализмът и взаимното уважение като основа на двустранните отношения на всички равнища. Подходът и на двата съюза е подчинен на общата им цел – по-добро и бързо правосъдие.

Конкретно развитие получава и идеята на УС на СБА за учредяване на фонд за изграждане на дом на адвокатите. Тя среща подкрепата на началника на Углавното отделение на Министерството на правосъдието Владимир Аврамов, който я определя като „повече от навременна“. В нарочно писмо до ръководствата на двата съюза той ги призовава да свикат общо събрание на съ-

⁶ Адвокатски преглед, № 8–9 от 28 декември 1924 г., 108–109, с. 111; в. „Съдийски вестник“, № 8 от 20 декември 1924 г., 3–4.

⁷ Адвокатски преглед, № 15 от 1 април 1924 г., с. 11; в. „Съдийски вестник“, № 14 от 20 март 1924 г., с. 8.

диите и адвокатите в София, на което да обсъдят най-подходящите средства и пътища за нейното реализиране.⁸

Началото на поредицата от действия в тази посока поставя събранието на адвокатите, проведено на 19 февруари 1924 година. То задължава председателя на управителния съвет на СБА да се срещне с председателя на СБС за размяна на мисли по въпроса и да докладва за постигнатите резултати на ръководството на организацията.

На 25 март УС на СБА след обстойно разглеждане на идеята стига до извода, че посочената задача може „по-лесно да бъде разрешена от паралелните усилия на двата съюза“. Сформирана е тричленна комисия в състав: Г. Згурев, П. Бояджиев и Ал. Лилов, която да проучи възможностите за това. Четири дни по-късно (29 март) ръководството на адвокатския съюз изпраща писмо до УС на СБС с молба да обсъди въпроса и да предложи лице за контакт, с което членовете на комисията да започнат разговори „по условията и подробностите за реализирането на тази идея“⁹. Съюзният орган „Адвокатски преглед“ излиза с нарочна статия (1 април), в която изграждането на дома се свързва с обединяване на силите и средствата на двата съюза. Авторът ѝ П. Бояджиев вижда в практическата реализация на идеята възможност за още по-здраво „морално и интелектуално“ обединение на съдиите и адвокатите.¹⁰

По покана на Вл. Аврамов на 14 април в неговия кабинет ръководствата на СБА и на СБС обсъждат въпроса и вземат конкретни и важни решения. Първо – да работят задружно за осъществяване на подетата инициатива, под условие че тя „ще бъде възприета и одобрена от общите събрания на двата съюза“. Второ – строителството на дома да се извърши на кооперативен принцип с участието и на индивидуални членове. Сформирана е комисия в състав: Владимир Аврамов, Петър Бояджиев и Илия Янулов (СБА), Петър Моллов и Димитър Георгов (СБС). Тя има за задача да изработи устава на кооперацията и да предприеме нужното за осъществяването на идеята.¹¹

⁸ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 63, л. 282.

⁹ Пак там, л. 278.

¹⁰ **Бояджиев, П.** Съюжен дом. – Адвокатски преглед, № 15 от 1 април 1924 г., с. 1.

¹¹ Пак там, № 17 от 1 май 1924 г., с. 6.

В съответствие с постигнатите договорености въпросът е обсъден от Петото общо годишно събрание на СБС (4–5 май 1924 г.). На него Г. Згурев представя инициативата на адвокатите за изграждане на дом на българските правници, като „здание подобающе на съюзените представители на българската правна мисъл“. Той изразява своята убеденост, че това ще бъде „храм, който ще ни сближи още повече, за преуспяване на нашите общи задачи“. Делегатите изслушват и специалния доклад на члена на УС на СБС П. Моллов относно историята на идеята и направеното до момента за нейната реализация. Те се запознават и със становището на адвокатския съюз, представено от адвокат П. Стефанов. По думите му „един такъв дом, който да служи за сближаване между адвокатите и съдиите, е повече от необходимо“. Събранието одобрява по принцип предложението на СБА, задължава бъдещия УС да го обсъди с ръководството на адвокатския съюз и да докладва за постигнатото пред следващото общо годишно събрание.¹²

Същата процедура следва и Четвъртото общо годишно събрание на адвокатския съюз (6 декември 1924 г.). След като изслушва реферата на Ил. Янулов „Дом на българските правници“, събранието приема специална резолюция, в която изграждането на дома се определя като „общо дело“ на двата съюза чрез създаване на съвместно кооперативно сдружение. Делегатите „възлагат на управителния съвет да направи всичко възможно за достигане на тая цел и набави нужните средства“¹³.

Съвместната дейност на двата съюза по инициативите на адвокатската организация открива една нова перспектива и насока на сътрудничеството между тях, създава реални условия за преминаване от съществуващото дотогава „чисто книжовно единение“ към едно „действително... и най-тясно сближаване между съдиите и адвокатите“¹⁴. Разбира се, оценката на редакцията на „Адвокатски преглед“ за „чисто книжовно единение“ е повече образна и метафорична и в никакъв случай не омаловажава значението и резултатите от единоедействието между двете организации по време на земеделското управление.

¹² ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 2, л. 8; в. „Съдийски вестник“, № 17 и 18 от 20 май 1924 г., 5–6; Адвокатски преглед, № 18 от 16 май 1924 г., 14–15.

¹³ Адвокатски преглед, № 8–9 от 28 декември 1924 г., с. 107, 111.

¹⁴ Съвместната дейност на двата съюза. – Пак там, № 17 от 1 май 1924 г., с. 1.

Общото желание и конкретните усилия на двата съюза дават очаквания резултат. На 16 януари 1925 г. на събрание с участието на 7 съдии от различните съдилища в София и на 10 видни адвокати се взема решение за учредяване на кооперативно сдружение „Дом на българските правници“. Приет е уставът му и е избран управителен съвет в състав: председател – Владимир Аврамов (Министерство на правосъдието), подпредседател – Петър Бояджиев (СБА), член-секретар – Александър Камбуров (СБС), касиер – Давид Лиджи (СБА), членове: Никола П. Георгиев (СБС) и Симеон Н. Петков (СБА), и контролен съвет от трима души. Целта е домът „да служи за задоволяване на икономическите, професионалните, интелектуалните и моралните интереси на българските правници“¹⁵. Дружеството е регистрирано от Софийския окръжен съд под № 2-1925 г., а на 3 февруари 1925 г. уставът му е публикуван в „Държавен вестник“¹⁶.

Управителният съвет на сдружението действа бързо и настъпателно – само четири дни по-късно (7 февруари) той изпраща писмо до Столичната община с молба да отпусне „общинско място срещу заплащане на общо основание“. В него специално се отбелязва, че „кооперацията ще организира една постоянна служба за даване съвети на бедните и неимотните граждани...“. Подобно искане за държавна земя е отправено и към Народното събрание. По предложение на кмета Георги Маджаров на 18 март софийската общинска управа взема окончателно решение да предостави на сдружението парцел XIII от кв. 195 на ул. „Ломска“ в размер на 387,5 кв. м. Поради липсата на средства да се заплати отпуснатото място общината приема предложението на сдружението да влезе като колективен член в кооперацията с дялове, равни на стойността на земята по оценката ѝ. Членството на общината в кооперативното сдружение (21 042 дяла, всеки по 100 лева) е утвърдено на 3 август с протокол № 3.¹⁷

¹⁵ Вж. **Касабов, А.** Дом на българските правници. – В: 20 години Съюз на българските адвокати. С.: Изд. БАС, печ. „Борис Кожухаров“, 1940, с. 334; Устав на кооперативното дружество „Дом на българските правници“. – В. „Съдийски вестник“, № 19–20 от 20 юни 1925 г., 15–16.

¹⁶ Обн., ДВ, № 244 от 3 февруари 1925 г.; Адвокатски преглед, № 12 от 16 февруари 1925 г., 161–162.

¹⁷ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 78, л. 193; **Касабов, А.** Дом на българските правници. – В: 20 години Съюз на българските адвокати..., с. 335; Адвокатски преглед, № 5 от 1 ноември 1925 г., с. 77.

Шестото редовно общо годишно събрание на СБС (7–8 юни 1925 г.) разглежда отново предложението на УС на СБА за строителството на Дом на българските правници и създаването на специален фонд за тази цел. Докладчик по въпроса е секретарят Д. Георгов, а членът на управителния съвет Н. Георгиев запознава делегатите с устава на сдружението за изграждане на кооперативен дом на българските правници. Събранието дава мандат на УС на СБС да работи съвместно с ръководството на адвокатския съюз и взема решение СБС да участва в кооперацията „Дом на българските правници“ с дял от 100 000 лева, които да се усвоят от фонд „Взаимопомощ“¹⁸.

Учредяването на сдружението и предприетите стъпки за строителство на дома откриват нова страница в отношенията и сътрудничеството между двата съюза, дават силен тласък на усилията им за обединяване на правниците в страната.

Едновременно с разгледаните инициативи СБА продължава подкрепата си на исканията на съдийството. Във връзка с предстоящото гласуване на законопроекта за устройството на съдилищата в парламента УС на СБА определя тричленна делегация, която да представи на председателя на Народното събрание, на министъра на правосъдието и на председателя на парламентарната комисия по правосъдие позицията на съюза „да се узакони еднаква несменяемост на съдиите и прокурорите“. Предвид това УС на СБА се обръща към ръководното тяло на СБС (писмо от 6 юли), ако сметне за целесъобразно да се предприемат съвместни координирани действия пред посочените лица.¹⁹ УС на СБС изразява своята „гореща благодарност“ за позицията и усилията на адвокатурата в защита на несменяемостта на прокурорите (писмо от 31 август 1925 г.). УС на СБС счита, че направените до момента „многократни, настъпателни и изчерпателни постъпки по въпроса“ пред всички компетентни органи са напълно достатъчни, и намира за неуместни по-нататъшни действия в тази посока. Едновременно с това потвърждава своята решителност и готовност при промяна на обстоятелствата да се отзове на поканата „за едно координирано действие“ между двата съюза.²⁰ Предложението на УС на СБА става повод двете организации да заявят от-

¹⁸ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 2, л. 3.

¹⁹ Пак там, а. е. 63, л. 152.

²⁰ Пак там, л. 149.

ново желанието си за съвместна работа и оказване на общ натиск върху управляващите.

Единодействието и намеренията на двата съюза не оказват влияние върху поведението и работата на народните представители. Въпреки очакванията поради липса на кворум законопроектът за устройството на съдилищата не е приет на трето четене от II редовна сесия на Народното събрание. Това предизвиква силното недоволство на съдиите²¹ и дава основание на УС на СБА да поднови своето предложение за провеждане на конгрес на двете сродни организации. На 3 ноември 1925 г. УС на СБА взема решение да се отложи общото годишно събрание на съюза след великденските празници на 1926 г. и предлага въпросът да се обсъди на заседание на двата управителни съвета. Според вижданията му съвместният конгрес може да се развие във формата на „една обща правна конференция, гдето периодично да се слагат на обсъждане актуални въпроси от частното и публичното право“, която ще позволи на правната мисъл „да манифестира своя ръст и да застане начело на обществено полезни инициативи“²². По същество УС на СБА се връща към изоставената и забравена практика на съборите на българските правници от началото на XX век.²³

Отговорът на УС на СБС от 11 ноември е не само бърз, положителен, но и конкретен – на 15 с.м. да се проведе съвместна работна среща.²⁴ На общото заседание на двата управителни съвета СБА предлага след конгреса да се проведе конференция на правниците, като за участие в подготовката ѝ се покани и професорското тяло в Юридическия факултет на Софийския университет „Климент Охридски“. Идеята е на нея да се изнесат реферати по актуални правни въпроси от видни юристи. СБС подкрепя безусловно всички предложения. Избрана е работна комисия, която да подготви съвместния конгрес. Съставът ѝ говори за значението, което се отдава на общото начинание. В нея влизат: от СБС – Н. Чехларов (председател на съюза), Хр. Стоилов и Д. Пешев, от СБА – П. Бояджиев (председател на съюза), П. Стефанов

²¹ В. „Съдийски вестник“, № 5 от 5 ноември 1925 г., с. 1.

²² ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 63, л. 129.

²³ Вж. **Йочев, Е.** Съборите на българските правници. Ще има ли Четвърти събор? – Юридически свят, 2016, № 1, 43–55.

²⁴ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, л. 142.

и Д. Лиджи. Заседанието взема решение ръководствата на двата съюза, с участието и на други правници, да обсъдят въпроса за дневния ред на конференцията, както и да предложат проект за конкретна тематика на общия конгрес.

В края на месеца във Върховния касационен съд (ВКС) се провежда среща на УС на СБС, УС на СБА и на професорите от Юридическия факултет, на която се разменят мисли около организирането на събор на българските правници. Избрани са две работни комисии. Първата в състав: д-р Ст. Киров и доц. Л. Диков от Юридическия факултет, Н. Георгиев и Д. Пешев от СБС и П. Бояджиев и С. Петков от СБА, подготвя дневния ред на събора, избира темите и определя рефератите и системата, по която да се четат. Комисията взема решение рефератите да се напечатат предварително, а на самия събор да се изложат само заключенията и предложенията.

Втората комисия, състояща се също от шестима членове, подготвя техническата част по свикването на събора.²⁵ „Адвокатски преглед“ коментира широко подготовката и целите на форума.²⁶

Третият събор на правниците се провежда на 6–7 май 1926 г. в София. На него са изнесени 5 реферата: 1) „Ньойският мирен договор от гледище на публичното и частно международно право“ от проф. Г. П. Генов и речи по него на проф. П. М. Богаевский, проф. д-р Ст. Данев, проф. д-р Й. Фаденхехт и Никола Константинов; 2) „Юридическите лица (сдружения и фондации) в нашето гражданско право *de lege lata* и *de lege ferenda*“ от проф. д-р Й. Фаденхехт; 3) „Нуждата от реформи в българското брачно право“ от доц. д-р Л. Диков и кореферат от члена на ВКС Никола П. Георгиев; 4) „Предпоставки за добро и бързо правосъдие“ от С. П. Велчев, главен прокурор на ВКС; 5) „Разширение на административното правосъдие“ от Михаил Геннадиев, председател на Върховната сметна палата, и кореферат от проф. Петко Стайнов. По всеки реферат са приети конкретни решения с ясна практи-

²⁵ В. „Съдийски вестник“, № 6 от 20 ноември 1925 г., с. 8; № 9–10 от 20 януари 1926 г., с. 12; Адвокатски преглед, № 7 от 1 декември 1925 г., 93–94.

²⁶ Вж. Николаев, Б. Съборът на българските правници. – Адвокатски преглед, № 13 от 1 март 1926 г., 196–197; Дабеv, Д. По събора на българските правници. – Адвокатски преглед, № 14 от 16 март 1926 г., 213–214; Николаев, Б. По събора на българските правници. – Адвокатски преглед, № 15 от 1 април 1926 г., 223–225.

ческа насоченост към усъвършенстване на съществуващото законодателство.²⁷

Централно място в реферата на С. П. Велчев заема анализът на състоянието на правосъдието в страната, на предпоставките и конкретните действия, за да стане то по-добро и по-бързо. Главният прокурор на ВКС разкрива признаците на външната и на вътрешната самостоятелност на съдебната власт и недостатъчното ѝ законодателно гарантиране. Той отделя специално внимание на „*етическата и обществено правната*“ дейтелност на съдията, във всички нейни разклонения“. Актуално и съвременно звучат думите му, че „всяко разумно законодателство трябва да се погрижи да постави съдията в такива условия, щото центърът на тежестта в организацията на правосъдието, особено в углавното, да лежи не толкова в движението на процеса, колкото в самия съдия“.

С. П. Велчев определя като основни предпоставки за добро правосъдие самостоятелността на съдебната власт; способността на съдиите да решават правилно делата; добре и правилно уредени помощни органи (прокуратура, адвокатура, предварително следствие, нотариуси, изпълнители на съдебните решения и съдебни канцеларии); дейността на съдията и съдебната етика; последователно, грижливо изработено и систематизирано законодателство. Главният прокурор на ВКС е убеден, че безпристрастността на съдиите зависи от самите тях, че тя е „качество, което е плод на твърдо убеждение и висока нравственост и което се възпитава от обществото, наблюдаваните примери в живота и възвишаващата ума на съдията наука“. Не на последно място той отбелязва, че условията за добро и своевременно правосъдие в немалка степен зависят и от „установяването на пълна законност в живота и от съзнанието на самото общество за нуждите на правосъдното дело“.

Съборът взема следните решения: „1) Да се създадат допълнителни законодателни норми за установяване пълна несменяемост на съдиите; 2) Началото на съдийска несменяемост да се

²⁷ Вж. **Йочев, Е.** Съборите на българските правници. Ще има ли Четвърти събор..., 56–58; Реферати и резолюции на Третия събор на българските правници, състоял се в София на 6 и 7 май 1926 г. Под редакцията на Н. П. Бояджиев, адвокат. С.: Издание на Общия съвет на българските правници, 1926.

разшири и разпростре и върху прокуратурата. 3) Да се направи всичко възможно за подобрене материалното положение на магистратурата и помощния съдебен персонал; (...) 6) Да се пристъпи към общ преглед на действащото законодателство и кодификацията му; (...) 9) Да се изземат из подсъдността на съдилищата и се предадат на други юрисдикции въпроси и дела не от чисто съдебно естество, като пенсионните дела, тези по благоустройството и т.н. 10) За привършване на висящите дела в съдилищата временно да се увеличи числото на съдиите и нужния помощен персонал, като се направи това по начин, който да не засегне несменяемостта на съдиите²⁸.

С цел координиране на усилията на трите професионални общности и на техните ръководства е образуван Общ съвет на българските правници (изпълнителен комитет) в състав от 9 души – по трима представители от СБС, СБА и професорското тяло от Юридическия факултет. Задачата му е да работи по изпълнение на решенията на последната резолюция, както и да организира честването на 50-годишнината от приемането на Търновската конституция. По този начин след близо 20 години се възстановява единството на правната общност. С удовлетворение председателят на събора д-р Ст. Киров отбелязва, че „трите отделни корпорации, макар и не в формата на стария съюз, образуват отново едно цяло, на което колективния живот остава да се доразвие. Но обединението е постигнато²⁹. На 10 февруари 1927 г. е приет уставът на Общия съвет на българските правници.³⁰

Плодотворните отношения между СБС и СБА намират развитие и в други области. Благодарение на усилията на двата управителни съвета на изпратените специални окръжни до местните организации се съживява традицията за организиране и провеждане на вечеринки на съдиите и адвокатите в центровете на окръжните съдилища.³¹ Възстановен е принципът получените приходи да се делят поравно. Постепенно се преодоляват възникналите най-често на личностна основа недоразумения и разногла-

²⁸ Вж. **Велчев, С.** Предпоставки за добро и бързо правосъдие. – В: Реферати и резолюции на Третия събор на българските правници..., 123–142, 180–181.

²⁹ Реферати и резолюции на Третия събор на българските правници..., с. 183, 184.

³⁰ Адвокатски преглед, № 13 от 1 март 1927 г., с. 182.

³¹ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 63, л. 112, 113.

сия между съдии и адвокати и между двете съсловия по места. Такъв е случаят в русенския клон, който две години (1925 и 1926 г.) отхвърля поканата на адвокатите за съвместни вечеринки. Тази „смешна война“, както я определя Димитър Гецов (П районен съдия-следовател и член на съюза), е предизвикана от съдиите от Апелативния съд. Те са обидени на адвокатското съсловие за това, че две години поред преизбира Янко Попов за председател на адвокатското дружество. Истинската причина е конфликтът между него и апелативните съдии. Недоволен от това, че Апелативният съд анулира или смекчава наказанията, наложени на провинили се адвокати от адвокатския съвет, той си подава оставката в знак на протест срещу прекалената снизходителност на магистратите. Тя обаче не се приема от членовете на адвокатското дружество. Това дава основание на съдиите от Апелативния съд да поискат замразяване на отношенията между дружествата на двата съюза³². Не по-малко показателен е и другият пример. На 18 октомври 1924 г. клоновете на СБС и на СБА в Татар Пазарджик се обединяват в съдийско-адвокатско дружество със свой устав и цели. На 29 ноември новото дружество организира първата си вечеринка.³³

Безспорен успех за СБС и за СБА е приемането на Закона за построяване на сгради за съдебни места в царството (учредяване на фонд за постройка на съдебни сгради и източниците му).³⁴ С него се поставя началото на дългосрочна политика за изграждане на съдебни палати и създаване на нормални условия за работа на съдиите.

Нов тласък за развитие на добрите отношения между двата съюза дава съвместното им общо събрание, проведено на 30 април 1927 година. Бюрото му се председателства от д-р Ив. Бижев – адвокат от Плевен, подпредседатели са: Т. Вълков – председател на Ямболския окръжен съд, и Ив. Красновски – председател на Татарпазарджишкия окръжен съд. За секретари са избрани: В. Николаев – адвокат от София, и Д. Горанов – III софийски мирови съдия.

Събранието изслушва реферата на адвокат Петър Бояджиев на тема „Постройка на съдебни сгради“ и реферата на Васил

³² Пак там, а. е. 56, л. 33.

³³ В. „Съдийски вестник“, № 11 от 5 февруари 1925 г., 7–8.

³⁴ Обн., ДВ, № 83 от 16 юли 1926 г.

Митаков (член на ВКС) на тема „Ускоряване на правосъдието“. С изложение до събранието се обръща Секцията на българките с висше юридическо образование при Дружеството на българките с висше образование, подписано от 62 жени юристки. Те настояват да им се признае правото да упражняват адвокатската професия и да се измени Законът за адвокатите в този смисъл. По предложение на д-р Бижев делегатите вземат решение въпросът да се „изнесе и проучи“³⁵.

Съвместното заседание приема резолюция, в която в 20 точки са изложени вижданията и исканията на съдиите и адвокатите за ускоряване и подобряване на правосъдието. В нея се настоява: „Да се гарантира пълна несменяемост на съдиите, като същата се разпростре и върху прокурорите“. Включено е и искането „да се подобри материалното положение на съдиите, като се запази съществуващото по-рано – до 1914 г. – съотношение между заплатите на съдебното и по другите ведомства“, както и „да се стабилизира канцеларския персонал на съдилищата, като се подобри материалното му положение“. Предлага се „да се пристъпи незабавно към постройка на съдебни сгради в столицата и в провинцията по изработен план, като се вземат мерки за осигуряване постъпленията в фонда“. В резолюцията е записано също искането да се направи ново деление на територията на царството в съдебно отношение с цел постигане на „правилно и равномерно разпределение на делата между съдебните учреждения“. Това са основните искания на СБС, които получават пълна подкрепа от адвокатската общност. Останалите решения може да се обединят в няколко групи: 1) свързани с изменения в гражданския и наказателния процес и реформиране на изпълнителното производство; 2) създаване на библиотеки в окръжните съдилища и издаване на законодателни сборници и правна литература; 3) облекчаване на общите съдилища от административните и фискалните дела; 4) ускоряване на правораздаването чрез конкретни законодателни промени.³⁶

В заключителното си слово д-р Ив. Бижев заявява: „Ние два дена бяхме при изпълнение на нашия професионален и общест-

³⁵ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 5, л. 45–48; в. „Съдийски вестник“, № 17 и 18 от 20 май 1927 г., 12–14, 16.

³⁶ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 5, л. 19; в. „Съдийски вестник“, № 17 и 18 от 20 май 1927 г., 14–15; Адвокатски преглед, № 18 от 16 май 1927 г., с. 242.

вен дълг. Сега ще се разделим, за да се срещнем в съдебната зала пак при изпълнение на дълга си. Но тук или там – в съдебната сграда, ние сме радатели на едно общо дело, основите, на което трябва да се циментират от нашите общи усилия. Лаская се да вярвам, че всички сме проникнати от тоя свещен дълг, при изпълнението на който ще докажем, че ние обичаме нашата измъчена родина³⁷.

Нов израз на безусловната подкрепа на СБА на борбата на организираното съдийство за подобряване на материалното положение на магистратите е обръщението на УС на СБА до народните представители (16 декември 1928 г.). В него въпросът за заплатите на съдиите и съдебните служители се поставя остро и аргументирано като част от материалната основа на правораздаването.³⁸

След неочаквания разрыв, настъпил в края на 1928 г.³⁹, отношенията между двата съюза отново се връщат в своето традиционно русло. Председателите и подпредседателите на УС на СБА, на Висшия адвокатски съвет и на Софийската адвокатска колегия се включват в състава на делегацията на СБС, ръководена от Св. Велчев, която през пролетта на 1929 г. се среща последователно с министъра на правосъдието д-р Т. Кулев, с министър-председателя А. Ляпчев, с председателя на парламентарната бюджетна комисия проф. Г. Данаилов, с министъра на финансите проф. Вл. Моллов и с председателя на XXII ОНС проф. Ал. Цанков. Съобразявайки се с финансовите проблеми на държавата, СБС настоява брутните заплати на съдиите да се увеличат с 20%, макар това да е далеч от необходимото и достатъчното.⁴⁰ Общите действия на двете организации дават възможност исканията на съдиите да придобият едно по-широко общонационално звучене и значение.

Десетото редовно общо годишно събрание на СБС (9 и 10 май 1929 г.) е поздравено от Г. Згурев (Висш адвокатски съвет) и проф. д-р Йосиф Фаденхехт (СБА). В приветствията им няма ни-

³⁷ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 5, л. 48; в. „Съдийски вестник“, № 17 и 18 от 20 май 1927 г., с. 14; Адвокатски преглед, № 18 от 16 май 1927 г., 243–244.

³⁸ Адвокатски преглед, № 8 от 16 декември 1928 г., 97–98.

³⁹ Вж. **Йочев, Е.** Как „един лош вестникар може да скара двама добри приятели“. – Адвокатски преглед, № 1, януари 2019 г., 29–45.

⁴⁰ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 64, л. 183, 213; в. „Съдийски вестник“, № 13 и 14 от 20 март 1929 г., 15–16; № 13–14 от 20 март 1930 г., 1–2.

то дума, нито отзвук от отминалата криза, въпреки че в речта си при откриването на събранието Св. Велчев засяга този проблем. Заместник-председателят на УС на СБА извежда на преден план общите цели и интереси на двата съюза, традициите и ползотворните отношения между тях и уверява делегатите и цялото българско съдийство, че както досега, така и в бъдеще адвокатите ще подкрепят усилията му за изграждане на правосъдното дело в страната. Друга отличителна черта и на двете изказвания е силно критичният тон към политиката на управляващите. Според Г. Згурев увеличаването на заплатите на съдиите се прави „повече като подаяние, а не като проява на съзнанието, че доброто обезпечение на съдийството е едно от основните начала за независимостта на съдебната власт“⁴¹. От своя страна проф. д-р Фаденхехт констатира, че страната е „още много далеч от пълната независимост на носителите на съдебната власт“, а управляващите кръгове „като че ли още не са узрели“ за служебния стабилитет на прокуратурата.⁴¹ Делегатите отчитат съпричастността и подкрепата на СБА и с отделен текст в резолюцията изразяват своята „благодарност на адвокатската колегия за ценното съдействие, което оказа на съдийството при постъпките му за подобрене материалното положение на съдиите и на съдебния персонал“⁴².

СБС декларира отново своята готовност за сътрудничество и съвместна работа с адвокатурата по време на Осмото общо годишно събрание на СБА (6 и 7 юли 1929 г.). В приветственото си слово пред делегатите Св. Велчев дава висока оценка на подкрепата на адвокатската общност на исканията и борбите на организираното съдийство.⁴³

Същият конструктивен и позитивен тон се съдържа и в приветствието на проф. д-р Й. Фаденхехт (подпредседател на СБА) към делегатите на Единадесетото редовно общо годишно събрание на СБС (26 и 27 април 1930 г.). В словото му, както и в телеграмата на Висшия адвокатски съвет, подписана от председателя Г. Згурев, се подчертават ролята и значението на СБС за издигане на българското правосъдие на висотата, на която то се нами-

⁴¹ В. „Съдийски вестник“, № 17–18 от 20 май 1929 г., 2–4; вж. Адвокатски преглед, № 18 от 16 май 1929 г., 227–228.

⁴² ЦДА, ф. 537 К., оп. 1, а. е. 8, л. 28, 29, 44; в. „Съдийски вестник“, № 17–18 от 20 май 1929 г., с. 10.

⁴³ ЦДА, ф. 833 К., оп. 2, а. е. 9, л. 10.

ра. Отбелязва се с гордост, че съдията „не е само роб на писания закон, но и творец на правото в всички ония случаи, в които писаният закон и обичаят не могат да дадат норма за решаването на спора“. Декларира се пълната подкрепа на адвокатското съсловие на борбата на съдийството за достатъчно и достойно материално възнаграждение, за премахване на различните фондове, водещи до привилегироване на част от държавните служители. Проф. д-р Й. Фаденхехт упреква директно управляващите с думите, че тези въпроси „отдавна трябваше да слязат от дневния ред на съдийските събори“⁴⁴.

Година по-късно Атанас Букурещлиев (Висш адвокатски съвет) и проф. д-р Й. Фаденхехт (СБА) оценяват по достойнство дейността на съюза „за издигането и закрепването на българската магистратура и подобриенето на правосъдието“. Пред участниците в Дванадесетото редовно общо годишно събрание на СБС (17–18 април 1931 г.) те потвърждават твърдата подкрепа на адвокатското съсловие на борбата на съдийството за по-добри „материални и морални условия“. Във връзка с това проф. д-р Й. Фаденхехт отбелязва: „Изглежда, че най-простите аксиоматични истини в държавния живот много пъти най-трудно намират всеобщо признание и, което е още по-жално най-мъчно се прилагат в практическия живот“⁴⁵.

Развитието на двустранните отношения между СБС и СБА по време на управлението на Демократическия сговор е в интерес не само на двете организации, но и на правосъдното дело в страната. Единодействието между тях става здравата и градивна основа за обединение на всички правници в името на утвърждаването на правовия ред и законността в страната.

⁴⁴ Пак там, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 9, л. 1, 63; в. „Съдийски вестник“, № 9 от 25 май 1930 г., 147–148.

⁴⁵ В. „Съдийски вестник“, № 8 от 10 май 1931 г., 115–116, 120.